

Stressen som dödar

De senaste tre åren har antalet dödsolyckor på byggarbetsplatserna ökat med 30 procent, från under tio personer per år mellan 2000–2004 till över tretton personer årligen 2005–2007.

Fack och arbetsgivare är överens om att huvudskälet är ökad stress.

Det tror även lagbasen Per-Arne Adelman vid Skanskas stora bygge i Stadshagen i Stockholm.

– Det är konjunkturen. Det byggs överallt och allting ska gå så jäkla snabbt.

AV HANS FALK (TEXT) OCH MAX GREEN (FOTO)

Bbyggkoncernen Skanska har 65 000 anställda i tretton länder, varav drygt 11 000 i Sverige. För ett år sedan startade företaget ett bygge i Stadshagen, i juni 2010 ska de tre husen med 253 bostadsrätter vara klara för inflyttning. Alla de 123 byggnadsarbetarna är män – bara 0,7 procent av Byggnads medlemmar är kvinnor och de arbetar huvudsakligen som byggstäderskor.

De senaste åren har dödsolyckorna på svenska byggarbetsplatser ökat med en tredjedel. I en gemensam rapport från Byggnadsarbetareförbundet och Byggarbetsgivarna, *Nollvisionen – inga döda i byggnadsmiljön*, pekas stressen, som frestar till avsteg från reglerna, ut som det största säkerhetsproblemet i branschen. En annan viktig orsak till det ökande antalet olyckor, ibland med dödlig utgång, är otydliga krav och bristande säkerhetsmedvetande bland underentreprenörer.

På Skanskas bygge i Stadshagen är det bara 25 av byggnadsarbetarna, snickarna och betongarbetarna som är anställda av företaget. Övriga 98 – plattsättare, rörläggare, ställningsbyggare med flera – är anställda av underentreprenörer.

– Men det är helt normalt, så har det alltid varit på byggena, förklarar Per-Arne Adelman. Och här har vi bara seriösa underentreprenörer, inga enmansföretag och ingen svart arbetskraft. Vi har samordningsmöten varje vecka med arbetsledarna, de olika lagbasarna och skyddsombuden.

PER-ARNE ADELMAN är lagbas för Skanskas 25 fast anställda snickare och betongarbetare i bygglaget. Han är vald av sina arbetskamrater och hans funktion är att sköta kommunikationen mellan bygglaget och kontoret. Han är också facklig förtroende- man och skyddsombud. Han ska alltså både

se till att gruppäckordet ”går ihop”, alltså ger den förväntade förtjänsten, och att säkerheten inte äventyras. Men att det skulle finnas en konflikt mellan att jobba på

”Det är ett typiskt ‘jag-ska-bara-jobb’. Det går inte att undvika om man inte sätter övervakare på folk. Människor har ju också ansvar för sin egen säkerhet.”

Per-Arne Adelman, lagbas.

ackord och säkerhet håller han inte med om.

– Nej, det har jag inte upplevt. Det har gått väldigt bra. Med en bra planering behöver man inte chansa.

Han anser att skyddsarbetet fungerar och tycker att uppdraget som skyddsombud är både kul och spännande:

– Det handlar om att hjälpa folk att skydda sig, att få var och en att känna ansvar och fungera som sitt eget skyddsombud.

VI FÅR INTRYCKET av att det här är ett bygge där det månas om arbetsmiljön. Överallt finns skyltar och anslag som uppmanar de anställda att sätta säkerheten främst. Det finns en skyddsplan som man följer, varannan vecka har man skyddsron, allt enligt Arbetsmiljöverkets föreskrifter, och på samordningsmötena brukar halva tiden gå

Per-Arne Adelman är lagbas på Skanskas bygglag i Stadshagen i Stockholm. Han ser ingen konflikt mellan ackordsbetalningen och säkerheten på bygget.

åt att diskutera arbetsmiljöfrågor. Skydds-räcken är ordentligt uppsatta och alla är utrustade med hjälm, öronskydd, varningsväst och skyddsskor – även vi som besökare.

Ändå: När vi åkt med Per-Arne Adelman i bygghissen och befinner oss på 48 meters höjd ser vi en man på en stege med en murslev i handen, som utan skyddslina lutar sig ut över huskroppen.

– Han jobbar för en underentreprenör som har sitt eget skyddsombud, men det där ser ju inte riktigt bra ut, konstaterar Per-Arne Adelman och fortsätter:

– Det är ett typiskt ”jag-ska-bara-jobb”. Det går inte att undvika om man inte sätter övervakare på folk. Människor har ju också ansvar för sin egen säkerhet.

Ett stort bygge som det här är en mäktig

och imponerande upplevelse. Upp till åtta ton tunga betongblock svävar i luften – man kan ju bara föreställa sig vad som kan hända om en kätting plötsligt skulle brista – lastbilar och andra fordon far fram och tillbaka, överallt högar och staplar och byggmaterial. Larmet från maskinerna blandas med dova hammarslag och knalarna från spikskotten. För den oinvigde framstår hela sceneriet som ett fullständigt kaos.

– Det är ett kontrollerat kaos, förklarar Per-Arne Adelman. Alla är beroende av alla i en lång kedja. Och hakar det upp sig någonstans så drabbas också alla. Då får man börja i någon annan ände. Byggnadsarbete är också ett improvisationsyrke.

I rapporten *Nollvisionen* tas också det ►